

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Військова та поствійськова психологія: сучасні підходи

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Освітньо-професійна програма	Клінічна психологія
Кафедра	Соціальної психології
Кількість кредитів	3,0 кредити ЄКТС
Форма контролю	Залік
Мова викладання	Українська
Розробники курсу	Анна Крайлюк
Контактна інформація	

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

	<p>Курс присвячена вивченню психологічних особливостей функціонування особистості в умовах війни та після завершення бойових дій. Курс охоплює сучасні підходи до розуміння бойового стресу, травматичного досвіду, моральної травми, посттравматичних реакцій, адаптації до цивільного життя та роботи з родинами військовослужбовців. Розглядаються моделі кризової допомоги, психотерапевтичні та реабілітаційні підходи, принципи мультидисциплінарної взаємодії, питання стигматизації, соціальної реінтеграції та профілактики суїцидальної поведінки. Особлива увага приділяється сучасним доказовим практикам та етичним аспектам роботи психолога у військовому та поствійськовому контексті.</p>
	<p>Мета: Сформувати у здобувачів цілісне уявлення про психологічні наслідки війни, опанувати сучасні теоретичні моделі та практичні підходи до психологічної підтримки військовослужбовців, ветеранів і членів їхніх родин, а також розвинути професійну готовність до роботи у кризових та посткризових умовах.</p> <p>Завдання : Ознайомити з основними теоретичними концепціями військової та поствійськової психології. Розкрити психологічні механізми бойового стресу, травми та посттравматичних реакцій. Проаналізувати феномени моральної травми, втрати, горювання та соціальної дезадаптації. Сформувати навички первинної психологічної оцінки та визначення ризиків (ПТСР, депресія, суїцидальний ризик, адикції). Опанувати сучасні підходи до кризового втручання та психологічної реабілітації. Розглянути специфіку роботи з родинами військовослужбовців і ветеранів. Вивчити принципи міждисциплінарної взаємодії у системі допомоги. Сформувати етичну компетентність та усвідомлення меж професійної відповідальності психолога в умовах війни.</p>

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Тема 1. Воєнна психологія як галузь: теоретичні засади та сучасні виклики

Огляд становлення воєнної психології як наукової та прикладної дисципліни. Аналіз її місця серед клінічної, кризової та соціальної психології. Сучасні виклики: повномасштабна війна, масова травматизація, довготривалі наслідки для суспільства. Розмежування понять “бойовий стрес”, “психологічна травма”, “моральна травма”, “поствоєнна адаптація”.

Тема 2. Психологія бойового стресу та реакції на екстремальні події

Психофізіологічні механізми стресової реакції в умовах бойових дій. Гостра стресова реакція, бойове виснаження, механізми виживання та адаптації. Фактори ризику та протективні чинники. Поняття психологічної стійкості (resilience) та її формування.

Тема 3. ПТСР та комплексна травма у військовому контексті

Сучасні діагностичні критерії ПТСР та комплексного ПТСР. Клінічні прояви, коморбідність (депресія, адикції, соматизація), порушення регуляції емоцій. Особливості перебігу у військовослужбовців і ветеранів. Диференціація норми, постстресової реакції та розладу.

Тема 4. Моральна травма та екзистенційні виміри війни

Поняття моральної травми як порушення системи цінностей і уявлень про справедливість. Провина, сором, гнів, втрата довіри до себе та світу. Екзистенційні аспекти травматичного досвіду: сенс, свобода, відповідальність, втрати. Психологічна допомога при моральній травмі.

Тема 5. Суїцидальний ризик та адиктивна поведінка у військових і ветеранів

Фактори ризику суїцидальної поведінки у воєнному та поствоєнному періоді. Вплив травматичного досвіду, безнадії, соціальної ізоляції. Зловживання психоактивними речовинами як спосіб саморегуляції. Алгоритми оцінки ризику та кризового втручання.

Тема 6. Поствоєнна адаптація та реінтеграція ветеранів

Психологічні труднощі переходу від бойових умов до цивільного життя. Втрата ролі, сенсу, соціального статусу. Труднощі працевлаштування, міжособистісні конфлікти, ізоляція. Моделі підтримки реінтеграції та відновлення ідентичності.

Тема 7. Родина у воєнному та поствоєнному контексті

Війна як системна сімейна криза. Зміна ролей, дистанція, повторна адаптація після повернення військовослужбовця. Вторинна травматизація членів родини. Робота з подружжям, дітьми, батьками військових. Профілактика сімейної дезінтеграції.

Тема 8. Психологічна допомога у воєнних умовах: кризові інтервенції та короткострокові підходи

Моделі кризового втручання в умовах війни. Психологічна перша допомога (PFA), стабілізаційні техніки, робота з гострим дистресом. Обмеження глибокої психотерапії у фазі небезпеки. Принципи безпечної допомоги в умовах нестабільності.

Тема 9. Доказові психотерапевтичні підходи у поствоєнній роботі

Сучасні підходи до роботи з травмою: КПТ, EMDR, АСТ, тілесно-орієнтовані методи, групові програми для ветеранів. Комбіновані моделі допомоги. Мультидисциплінарна взаємодія психолога, психіатра, соціального працівника та реабілітаційної команди.

Тема 10. Етика та професійні межі психолога у воєнному та поствоєнному середовищі

Етичні дилеми роботи з військовими та ветеранами: конфіденційність, робота з травматичним матеріалом, вторинна травматизація фахівця. Профілактика професійного вигорання та морального виснаження психолога. Принципи безпечної та відповідальної практики.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Курс реалізується в дистанційному форматі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (платформа відеоконференції Zoom).

Важливою складовою курсу є практичні заняття, присутність на яких є обов'язковою. Практичні заняття спрямовані на закріплення теоретичних знань, аналіз клінічних і професійних ситуацій, розвиток навичок професійного мислення та міжособистісної взаємодії. Пропуски практичних занять без поважної причини негативно впливають на підсумкову оцінку. У разі наявності поважної причини пропущене заняття може бути відпрацьоване шляхом виконання індивідуального завдання за погодженням із викладачем.

Під час навчальних занять і онлайн-комунікації здобувачі зобов'язані дотримуватися правил академічної етики, коректної професійної поведінки та принципів взаємної поваги. У процесі навчання забороняється плагіат, використання сторонньої допомоги під час тестування та передача власних відповідей іншим здобувачам. Порушення принципів академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність відповідно до чинних нормативних документів закладу вищої освіти.

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю:

Проводиться з метою оцінювання результатів навчання протягом семестру і включає систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у формі виконання практичних завдань, розв'язання кейсів та активної участі в обговореннях, в обсязі навчального матеріалу, визначеному для кожного заняття.

- виконання практичних задач;
- активна участь в практичному занятті, на якому оговорюються виконані самостійно письмові роботи.

Методи підсумкового контролю: Проводиться з метою оцінювання результатів навчання наприкінці семестру, відповідно до навчального плану у формі іспиту, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Форми поточного контролю:

Запропоновано 2 письмових практичних завдання, кожне з яких оцінюється у 20 балів. Додатково 20 балів можна заробити на практичному занятті, взявши активну участь в аргументованій дискусії. Разом, за результатами поточного контролю, передбачений максимум 60 балів.

Форма підсумкового семестрового контролю:

Залік – тест. Передбачений максимум 40 балів

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Курс буде викладений у формі лекцій (20 год.) та практичних (4 год.) занять, інд.конс. (2 год.) занять, організації самостійної роботи студентів (75 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (аналіз кейсів, виконання практичних завдань), а також інтерактивні техніки та методики.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Нормативні та міждисциплінарні джерела

World Health Organization. Framework for Action on Interprofessional Education and Collaborative Practice. – Geneva : WHO, 2010.

World Health Organization. Integrating Mental Health into Primary Care: A Global Perspective. – Geneva : WHO, 2008.

World Health Organization. Guidelines on mental health at work. – Geneva : WHO, 2022.

World Health Organization. Package of Interventions for Rehabilitation (PIR): Module 1 – Introduction. – Geneva : WHO, 2023.

World Health Assembly. Strengthening rehabilitation in health systems (WHA76.6). – Geneva : WHO, 2023.

World Medical Association. WMA International Code of Medical Ethics. – Ferney-Voltaire : WMA, 2022.

Agency for Healthcare Research and Quality. TeamSTEPPS® 3.0: Teamwork Tools to Enhance Performance and Patient Safety. – Rockville, MD : AHRQ, 2023.

Agency for Healthcare Research and Quality. TeamSTEPPS Pocket Guide. – Rockville, MD : AHRQ, 2023.

Клінічні та системні гайдлайни

U.S. Department of Veterans Affairs, U.S. Department of Defense. VA/DoD Clinical Practice Guideline for the Management of PTSD and Acute Stress Disorder (Provider Summary). – Washington, DC, 2023.

National Institute for Health and Care Excellence. Stroke rehabilitation in adults (NG236). – London : NICE, 2023.

Командна робота та міжпрофесійна взаємодія

Salas E., Reyes D. L., McDaniel S. H. The science of teamwork: Progress, reflections, and the road ahead // American Psychologist. – 2020. – Vol. 75, No. 2. – P. 163–176.

Reeves S., Lewin S., Espin S., Zwarenstein M. Interprofessional Teamwork for Health and Social Care. – Oxford : Wiley-Blackwell, 2010.

Belbin R. M. Team Roles at Work. – 3rd ed. – London : Routledge, 2022.

Психологічне консультування

- Rogers C. R. On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy. – Boston : Houghton Mifflin, 1961.*
Norcross J. C., Wampold B. E. Evidence-based therapy relationships // Psychotherapy. – 2011.
Wampold B. E. The Great Psychotherapy Debate: The Evidence for What Makes Psychotherapy Work. – New York : Routledge, 2015.
McDaniel S. H., Hepworth J., Doherty W. J. Medical Family Therapy and Integrated Care. – Washington, DC : American Psychological Association.

Професійне благополуччя фахівців

- Maslach C., Leiter M. P. The Burnout Challenge: Managing People's Relationships with Their Jobs. – Cambridge, MA : Harvard University Press, 2022.*